Evropský parlament
2019-2024

Výbor pro právní záležitosti

2020/2015(INI)

24.4.2020

NÁVRH ZPRÁVY

o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence
(2020/2015(INI))

Výbor pro právní záležitosti

Zpravodaj: Stéphane Séjourné

PR_INI

OBSAH

Strana

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU 3

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....8

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o právech duševního vlastnictví při vývoji technologií umělé inteligence (2020/2015(INI))

Evropský parlament,

– s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na její články 4, 16, 26, 114 a 118,

– s ohledem na Bernskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl,

– s ohledem na Smlouvu Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském a návrh diskusního dokumentu o politikách v oblasti duševního vlastnictví a umělé inteligence (WIPO/IP/AI/2/GE/20/1) ze dne 13. prosince 2019,

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES[1],

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází[2],

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů[3],

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/943 ze dne 8. června 2016o ochraně nezveřejněného know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním[4],

– s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru[5],

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES[6],

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1807 ze dne 14. listopadu 2018 o rámci pro volný tok neosobních údajů v Evropské unii[7],

– s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1150 ze dne 20. června

[1]Úř. věst. L 130, 17.5. 2019, s. 92.
[2]Úř. věst. L 77, 27.3. 1996, s. 20.
[3]Úř. věst. L 111, 5.5. 2009, s. 16.
[4]Úř. věst. L 157, 15.6. 2016, s. 1.
[5]Úř. věst. L 172, 26.6. 2019, s. 56.
[6]Úř. věst. L 119, 4.5.2016, s. 1.
[7]Úř. věst. L 303, 28.11.2018, s. 59.

2019 o podpoře spravedlnosti a transparentnosti pro podnikatelské uživatele online zprostředkovatelských služeb[8],

– s ohledem na bílou knihu Evropské komise ze dne 19. února 2020 nazvanou „O umělé inteligenci – evropský přístup k excelenci a důvěře“ (COM(2020)0065),

– s ohledem na činnost odborné skupiny na vysoké úrovni pro umělou inteligenci zřízené Komisí,

– s ohledem na sdělení Komise nazvaná „Evropská strategie pro data“ (COM(2020)0066) a „Nová průmyslová strategie pro Evropu“ (COM(2020)0102),

– s ohledem na pokyny pro přezkum v Evropském patentovém úřadu z listopadu 2019,

– s ohledem na pracovní program pro digitální ekonomiku 2016/05 Společného výzkumného střediska a jeho Institutu pro prospektivní technologické studie nazvaný „Pohled na digitální platformy z hlediska hospodářské politiky“[9],

– s ohledem na dokument Politické směry pro příští Evropskou komisi na období 2019–2024: Unie, která si klade vyšší cíle,

– s ohledem na článek 54 jednacího řádu,

– s ohledem na stanovisko Výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů,

– s ohledem na zprávu Výboru pro právní záležitosti (A9-0000/2020),

A. vzhledem k tomu, že evropský právní rámec pro duševní vlastnictví má za cíl zajistit podporu inovací a kreativity a také přístup ke znalostem a informacím;

B. vzhledem k tomu, že článek 118 Smlouvy o fungování Evropské unie stanoví, že normotvůrce Unie přijme opatření o vytvoření evropských práv duševního vlastnictví, která zajistí jednotnou ochranu práv duševního vlastnictví v Unii; vzhledem k tomu, že jednotný trh vytváří podmínky pro větší hospodářský růst s cílem zajistit prosperitu evropských občanů;

C. vzhledem k tomu, že poslední vývoj v oblasti umělé inteligence představuje značný technologický pokrok, který evropským občanům, podnikům a tvůrcům otevírá nové perspektivy a přináší nové výzvy;

D. vzhledem k tomu, že cíl, aby se z Unie stala světová velmoc v oblasti technologií umělé inteligence, musí směřovat k zajištění průmyslové a digitální svrchovanosti Unie;

E. vzhledem k tomu, že je nezbytné zaujmout k umělé inteligenci přístup zaměřený na člověka, pokud má technologie zůstat nástrojem sloužícím lidem a veřejnému zájmu;

F. vzhledem k tomu, že právní jistota přispívá k technologickému vývoji a že důvěra

[8] Úř. věst. L 186, 11.7.2019, s. 57.
[9] „An Economic Policy Perspective on Online Platforms“.

občanů v nové technologie je pro vývoj tohoto odvětví zásadně důležitá;

G. vzhledem k tomu, že oblast technologií umělé inteligence musí být regulována na úrovni Unie, aby nedošlo k roztříštění jednotného trhu; vzhledem k tomu, že regulační rámec Unie v oblasti umělé inteligence má potenciál stát se referenčním rámcem na mezinárodní úrovni;

H. vzhledem k tomu, že technologie umělé inteligence jsou považovány za matematické metody ve smyslu Evropské patentové úmluvy;

I. vzhledem k tomu, že technologie umělé inteligence jsou založeny na vytváření a používání počítačových programů, které jsou jako takové chráněny autorským právem;

J. vzhledem k tomu, že technologie umělé inteligence nemohou být jakožto počítačové programy chráněny patentem, s výjimkou případů ve smyslu čl. 52 odst. 3 Evropské patentové úmluvy;

K. vzhledem k tomu, že pokrok v oblasti umělé inteligence vyvolává otázky ohledně ochrany inovací jako takových a uplatňování práv duševního vlastnictví na data získaná díky technologiím umělé inteligence, která mohou představovat uměleckou či průmyslovou tvorbu; vzhledem k tomu, že je někdy těžké rozpoznat rozdíl mezi asistovanou tvorbou a tvorbou vytvořenou umělou inteligencí;

L. vzhledem k tomu, že technologie umělé inteligence do značné míry závisí na datech a že tento obecný termín zahrnuje rozmanité kategorie, které vyžadují různou formu ochrany a správy; vzhledem k tomu, že větší přístup k určitým datům a databázím v Evropské unii bude hrát zásadní roli v podpoře vývoje evropské umělé inteligence;

1. vítá bílou knihu Evropské komise nazvanou „O umělé inteligenci – evropský přístup k excelenci a důvěře“ a také „Evropskou strategii pro data“; zdůrazňuje, že přístupy, které jsou v těchto dokumentech uvedeny, pravděpodobně přispějí k rozvoji potenciálu umělé inteligence zaměřené na člověka v Unii; konstatuje však, že Komise se podle všeho nezabývá ochranou práv duševního vlastnictví v souvislosti s vývojem technologií umělé inteligence, ačkoliv tato práva jsou důležitá a inovace a kreativita hrají v rámci ekonomiky Unie významnou roli;

2. zdůrazňuje, že vývoj a rozšíření technologií souvisejících s umělou inteligencí i růst globální ekonomiky založené na datech vyžadují, aby byly řešeny důležité technické, sociální, ekonomické, etické a právní otázky v různých oblastech politik, např. i práv duševního vlastnictví;

3. podtrhuje význam ochrany práv duševního vlastnictví v případě technologií umělé inteligence, aby se vytvořila právní jistota a vybudovala důvěra, jež umožní podporu investic do těchto technologií; domnívá se, že Unie může zaujmout vedoucí roli ve vytváření technologií umělé inteligence, pokud přijme funkční regulační rámec, který bude pravidelně posuzován s ohledem na technologický vývoj, a zavede veřejné politiky prevence, zejména v oblasti vzdělávacích programů a finanční podpory pro výzkum;

4. domnívá se rovněž, že Unie se musí zabývat různými aspekty umělé inteligence pomocí definice, která je technologicky neutrální a dostatečně flexibilní, aby zahrnula budoucí technologický vývoj;

5. doporučuje, aby dopady technologií umělé inteligence na práva duševního vlastnictví byly posuzovány podle odvětví a typů; domnívá se, že tento přístup musí zohlednit míru lidského zásahu, důležitost role použitých dat a případný vliv jiných prvků, např. odvětvové ekonomické rovnováhy;

6. navrhuje posoudit zejména dopad a vliv technologií umělé inteligence v rámci stávajícího režimu patentového práva, ochrany ochranných známek a průmyslových vzorů, autorského práva a práv s ním souvisejících, včetně použitelnosti právní ochrany databází a počítačových programů, a ochrany nezveřejněného know-how a obchodních informací („obchodního tajemství“) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním; dále potvrzuje, že je třeba posoudit, zda by bylo vhodné zpřísnit smluvní právo a pravidla hospodářské soutěže, a vytvořit tak komplexnější právní rámec pro ekonomická odvětví, jichž se umělá inteligence týká;

7. připomíná, že matematické metody nelze patentovat s výjimkou případů, kdy se jedná o vynálezy technické povahy, které pak patentovat lze, pokud jsou splněna příslušná kritéria pro vynálezy; připomíná, že pokud se určitá žádost týká metody, která používá technické prostředky, nebo zařízení, pak je její účel, z hlediska celku, technické povahy, a tudíž může být patentován; dále konstatuje, že inovace v oblasti umělé inteligence lze patentovat, pokud jsou splněna kritéria pro vynálezy;

8. konstatuje, že ochranu patentováním lze poskytnout pod podmínkou, že se jedná o nový vynález, který není zjevný a obsahuje inovativní prvek; dále konstatuje, že patentové právo vyžaduje úplný popis použité technologie, což může pro některé technologie umělé inteligence představovat problém s ohledem na složitost uvažování; rovněž zdůrazňuje, že reverzní inženýrství představuje výjimku z obchodního tajemství, která může způsobovat problémy z hlediska práv duševního vlastnictví v rámci vývoje technologií umělé inteligence;

9. konstatuje, že autonomizace tvůrčího procesu vyvolává otázky ohledně vlastnictví práv duševního vlastnictví; v tomto ohledu se domnívá, že by nebylo vhodné, aby technologie umělé inteligence měly právní subjektivitu;

10. domnívá se, že je nutno uvažovat o ochraně umělecké a technické tvorby vytvářené umělou inteligencí, aby se tato forma tvorby podpořila; domnívá se, že některá díla vytvořená umělou inteligencí jsou podobná duševním dílům, a mohla by tudíž být chráněna autorským právem; doporučuje, aby vlastnictví práv patřilo osobě, která dané dílo zákonným způsobem připraví a zveřejní pod podmínkou, že si tvůrce dané technologie výslovně nevyhradil právo na takové použití;

11. se zájmem očekává přezkum stávající politiky v oblasti ochranných známek a průmyslových vzorů, jelikož ty mohou být aplikacemi umělé inteligence vytvářeny samostatně;

12. konstatuje, že umělá inteligence umožňuje zpracování velkého objemu dat týkajících se

současného stavu nebo existence práv duševního vlastnictví; zároveň konstatuje, že používání technologií umělé inteligence nemůže nahradit ověřování člověkem, pokud jde o udělování práv duševního vlastnictví a určování odpovědnosti v případě porušení těchto práv;

13. konstatuje, že co se týče používání dat umělou inteligencí, je třeba posoudit používání dat chráněných autorským právem z hlediska výjimek týkajících se vytěžování textů a dat stanovených ve směrnici o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu; upozorňuje na problémy s právy duševního vlastnictví, které mohou vzniknout v důsledku vytváření *deep fakes* na základě dat chráněných autorským právem;

14. zdůrazňuje, že je důležité úplné provedení strategie pro jednotný digitální trh, aby se zlepšila přístupnost dat v rámci Unie; zdůrazňuje, že je v tomto ohledu nutno posoudit, zda pravidla Unie pro duševní vlastnictví jsou schopna ochránit data nezbytná pro vývoj umělé inteligence; domnívá se, že musí být poskytnuty úplné informace o využívání dat chráněných duševním vlastnictvím, zejména v rámci vztahů mezi platformami a podniky;

15. bere na vědomí, že Komise zvažuje, zda by bylo vhodné vypracovat právní předpisy týkající se otázek, které mají dopad na vztahy mezi hospodářskými subjekty, jejichž účelem je využívání dat, což zahrnuje hodnocení rámce práv duševního vlastnictví, včetně případné revize směrnice o databázích a případného objasnění používání směrnice o ochraně obchodních tajemství jako obecného rámce; se zájmem očekává výsledky veřejné konzultace, kterou zahájila Komise v souvislosti s evropskou strategií pro data;

16. zdůrazňuje, že je nezbytné, aby Komise i nadále usilovala o co nejvyšší míru ochrany duševního vlastnictví evropských vývojářů technologií umělé inteligence a co největší právní jistotu uživatelů v rámci jednání na mezinárodní úrovni, zejména pokud jde o probíhající diskuse o umělé inteligenci a datové revoluci na úrovni Světové organizace duševního vlastnictví;

17. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě, Komisi, jakož i vládám členských států.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

Umělá inteligence představuje oblast vědeckého výzkumu, jejíž počátky sahají do poloviny 20. století. Má ambiciózní cíl: porozumět tomu, jak funguje lidský kognitivní systém, reprodukovat jej a vytvořit srovnatelné rozhodovací procesy. V posledních letech tak umělá inteligence vstoupila díky kombinaci vysoké výpočetní kapacity, mnohem větších datových souborů a výkonných algoritmů do nové éry.

Tento nový impuls napomáhá vývoji a rozšíření umělé inteligence v mnoha odvětvích. Umožňuje například automatizaci analýzy klinických vzorků nebo regulaci semaforů v závislosti na dopravním provozu bez zásahu člověka. Potenciál této technologie z hlediska inovace je tudíž obrovský a je na **Evropské unii, aby vytvořila funkční právní rámec pro vývoj evropské umělé inteligence a veřejné politiky, které budou odpovídat stávajícím výzvám**, zejména s ohledem na vzdělávání Evropanů a finanční podporu pro aplikovaný a základní výzkum. Tento rámec musí nutně zahrnovat úvahy o právech duševního vlastnictví, aby bylo možné povzbudit a chránit inovace a kreativitu v této oblasti.

Definice umělé inteligence je sice stále předmětem diskuse, právní jistota však pomáhá podporovat nezbytné investice v EU v této oblasti. Proto je třeba podpořit určitou legislativní flexibilitu, která zohlední různorodou realitu umělé inteligence a vytvoří rámec, který se dokáže vypořádat s budoucími změnami (a dalším technologickým pokrokem).

Zároveň **je třeba nejprve zvážit posouzení patentového práva v souvislosti s vývojem umělé inteligence**. Patent chrání technické vynálezy, tzn. produkty, které přinášejí nové technické řešení určitého technického problému. Pokud tedy algoritmy, matematické metody a počítačové programy nemohou být jako takové patentovány, mohou tvořit součást technického vynálezu, který lze patentovat. Pro rozšíření evropské umělé inteligence je zásadní, aby si hospodářské subjekty byly této možnosti vědomy, což se konkrétně týká evropských začínajících podniků.

Počet patentových přihlášek na vynálezy, které se přímo týkají fungování umělé inteligence (základní technologie v oblasti umělé inteligence), obdržených Evropským patentovým úřadem, se za poslední desetiletí více než ztrojnásobil. Jejich počet se mezi léty 2010 a 2017 zvýšil z 396 na 1264. Je však třeba poznamenat, že v některých třetích zemích je počet těchto žádostí ještě větší a že mezinárodní konkurence v této strategické oblasti je velmi silná.

Patentové úřady rovněž používají umělou inteligenci k usnadnění výzkumu stavu techniky. V tomto ohledu je důležité připomenout, že technologie je užitečným nástrojem, ale neměla by při udělování práv duševního vlastnictví nahrazovat lidskou analýzu. V oblasti patentů by mělo být také zdůrazněno, že složitost uvažování některých technologií umělé inteligence může ztěžovat ověřování toho, zda tyto vynálezy splňují platné právní předpisy.

Ve výsledku může rostoucí autonomizace některých rozhodovacích procesů vést k tvorbě technických nebo uměleckých děl. **Posouzení všech práv duševního vlastnictví s ohledem na tento vývoj musí být v této oblasti práva EU prioritou**, aby se vytvořilo prostředí příznivé pro tvořivost a inovace a odměnili tvůrci. Lidská intervence je při programování zařízení používajících umělou inteligenci, výběru vstupních dat a aplikaci získaných výsledků

rozhodující. Vyhlídka na „silnou“ umělou inteligenci, tj. umělou inteligenci s vlastním vědomím, se zdá být velmi futuristická.

Pokud jde o autorské právo, podmínka jedinečnosti, která je dílu vtisknuta individuální osobností autora, by mohla představovat překážku v ochraně děl vytvářených umělou inteligencí. Tato podmínka se však vyvíjí směrem k objektivnímu konceptu relativní novosti, která umožňuje odlišit chráněné dílo od již vytvořených děl. Tvorba umělé inteligence a „tradiční“ tvorba mají společný cíl, jímž je rozšiřovat kulturní dědictví, i když k tvorbě dochází jiným způsobem. V době, kdy se umělecká díla vytvořená umělou inteligencí množí – jako jeden z příkladů lze uvést obraz „Nový Rembrandt“ (The Next Rembrandt)[10], který vznikl díky umělé inteligenci poté, co bylo digitalizováno 346 děl tohoto umělce – je nutno připustit, že dílo vytvořené umělou inteligencí může být považováno za umělecké dílo na základě tvůrčího výsledku, spíše než tvůrčího procesu.

Je třeba také poznamenat, že neexistence ochrany děl vytvořených umělou inteligencí by mohla vést k tomu, že by interpretům těchto děl nebyla přiznána žádná práva, protože ochrana režimu souvisejících práv předpokládá existenci autorského práva k interpretovanému dílu.

Navrhujeme proto zvážit, zda je vhodné udělit autorská práva k takovému „uměleckému dílu“ fyzické osobě, která jej zákonným způsobem připraví a zveřejní, za předpokladu, že se tvůrce (tvůrci) základní technologie takovému použití nebrání. Toto uvažování by odpovídalo evropskému systému ochrany „dat o dílech“, tato data lze využít jako součást dat používaných k učení technologií v oblasti umělé inteligence, které pak mohou vytvářet sekundární díla, a to i pro komerční účely, za předpokladu, že si takové právo na použití výslovně nevyhradili držitelé autorských práv.

A konečně vzhledem k zásadní úloze dat a jejich výběru ve vývoji technologií umělé inteligence vyvstává řada otázek týkajících se dostupnosti těchto dat, zejména závislosti na datech, účinků blokování, dominantního postavení některých podniků a obecně nedostatečného toku dat. **Bude tedy třeba podporovat sdílení dat vytvořených v Evropské unii s cílem stimulovat inovace v umělé inteligenci.** Z krátkodobého hlediska by toto úsilí mohlo zahrnovat zejména provádění směrnice o otevřených datech a podporu využívání licenčních dohod k usnadnění sdílení průmyslových dat. Ve střednědobém horizontu je zásadní nadcházející návrh Komise na společný legislativní rámec pro správu společného evropského datového prostoru, zejména pro přístup k citlivým databázím v oblastech, jako je zdravotnictví.

[10] https://www.nextrembrandt.com/